

NAROZENÍ PÁNA NAŠEHO JEŽÍŠE KRISTA

Bohoslužebné hymny ke svátku Narození Páně (vše, co je potřebné k změnám ve večerní bohoslužbě a v Božské liturgii při oslavě svátku, jakož i v období předsvátečním a posvátečním).

Neděle praotců

(druhá před Narozením Páně)

Od 11. prosince začíná období, kdy může být neděle praotců – druhá před Narozením Páně, a trvá až do 17. prosince, a sice:

Případne-li narození Krista na neděli, neděle praotců je 11. prosince, neděle otců 18. prosince.

Případne-li Narození Krista na pondělí, neděle praotců je 17. prosince, neděle otců 24. prosince.

Případne-li Narození Krista na úterý, neděle praotců je 16. prosince, neděle otců 23. prosince.

Případne-li narození Krista na středu, neděle praotců je 15. prosince, neděle otců 22. prosince.

Případne-li narození Krista na čtvrtek, neděle praotců je 14. prosince, neděle otců 21. prosince.

Případne-li Narození Krista na pátek, neděle praotců je 13. prosince, neděle otců 20. prosince.

Případne-li narození Krista na sobotu, neděle praotců je 12. prosince, neděle otců 19. prosince.

V neděli praotců se vynechává to, co je předepsáno na tento den světcí, a všechno čtení ke svatému se překládá na pátek na povečeří.

V sobotu na Velké večerní

Po „**Hospodine, k tobě volám**“: 6 stichir nedělních a 4 praotcům; hlas 8.

Od stráže jitřní až do noci, od stráže jitřní nechť doufá Israel v Hospodina.

Konajíce dnes, věrní, památku praotců, opěvujme Krista Vysvoboditele, který je učinil velkými přede všemi národy, Pána zázraků, který hodnověrně konal přeslavné věci, jsa vládnoucí a mocný, a který pak skrze ně nám ukázal žezlo moci, tu jedinou, muže nepoznavší, Boží dítě, čistou Marii, z níž jako Květ vyšel Kristus, jenž vypučel všem jako život, neubývající pokrm i věčné spasení.

Neboť u Hospodina je milost a hojné je u Něho vysvobození; On vysvobodí Israele ze všech jeho nepravostí.

Vládce, jenž jsi vysvobodil z ohně tři děti a Daniele od tlamy lva, jenž jsi požehnal Abrahamu, svému služebníku Izáku a jeho synu Jákobovi, jenž jsi ráčil státi se z jejich sítě tím, co jsme my, abys zachránil svým křížem a vzkříšením naše praotce, kteří dříve poklesli, a když jsi roztrhal pouta smrti, s sebou jsi pozdvihl všechny, kteří byli od věků mezi mrtvými a kteří se klaněli tobě, Kriste, Králi věků.

Chvalte Hospodina všichni národové, vychvalujte Ho všichni lidé.

Rosou Ducha procházely se Boží děti, plné radosti uprostřed plamene jako v chládku, tajemně tam předobrazily Trojici i vtělení Kristovo a jako moudré vírou uhasily moc

ohně. Spravedlivý Daniel se ukázal jako lvů krotitel. Jejich přimluvami nech se uprosit, Spasiteli, Lidumile, vysvobod' i nás od nehasnouceho a věčného ohně a učiň nás hodny, Pane, svého království!

Neboť upevnila se jeho milost nad námi a pravda Hospodinova zůstává na věky.

Byvše jako v rose tvoje věrné a svaté děti, v peci ohnivého plamene tajemně a živě předzobrazily tvůj příchod z Panny, který nám zazářil, aniž by ji sežehl. Spravedlivý pak a mezi proroky podivuhodný Daniel, zjevně oznámil tvůj druhý Božský příchod, když pravil: „Viděl jsem, jak budou postaveny trůny a zasedne Soudce, pak poteče ohnivá řeka.“ Kéž jsme, Kriste, Vládce, na jejich přimluvy vysvobozeni z této řeky!

„Sláva...“ (*hlas 6.*)

Věřící, oslavujme dnes všechny otce, kteří žili před udělením (Božího) Zákona: Bohem milovaného Abrahama, Izáka, zrozeného ze zaslíbení a Jákoba, i dvanáct patriarchů, nejmírnějšího Davida, Daniele, proroka touhy a s nimi oslavme tři děti, které proměnily žár pece v rosu, a prosme za odpuštění od Krista Boha, který byl oslaven ve svatých svých!

„I nyní...“ (1. bohorodičen — dogmatik — vládnoucího hlasu.)

Vchod. Prokimen dne.

Na litiji: Nejprve stichira chrámu. Pak:

„Sláva...“ (*hlas 1.*)

Byvše ozáření paprsky Božských slov, požívají stálé blaženosti jmenovaní velcí proroci. Vydávavše ovoce výroků Ducha (Svatého), hlásali všem nevýslovné zrození Krista Boha. Když se podle zákona dočkali konce, prožívají život nejpodivuhodnější.

„I nyní...“ (*Bohorodičen z hlasu 1.:*)

Hle, splnilo se Isaiášovo proroctví – porodila jsi jako Panna, a zůstala jsi Pannou, jakou jsi byla předtím. Vždyť ten, který se narodil, byl Bůh, a proto změnil zákon přírody. Nepřezírej, Boží Matko, modlitby, jež služebníci tvoji přinášejí v chrámě tvém, ale jako ta, která jsi nosila Milosrdného na rukou svých, buď milosrdná k služebníkům tvým a pros za spásu duší našich.

Na stichovně: Nedělní vládnoucího hlasu (čtyři). Pak:

„Sláva...“ (*hlas 3.*)

Pojďte, milovníci svátku, abychom oslavili jako žalmista sbor praotců: praotce Adama, Enocha, Noe, Melchisedeka, Abrahama, Izáka a Jákoba. Po (udělení Božího) Zákona: Mojžíše i Árona, Jozue, Samuele a Davida a s nimi Izaiáše, Jeremiáše, Ezechiele, Daniele a dvanáct (dalších proroků), spolu s Eliášem, Elisejem a ostatními: Zachariášem a Předchůdcem – Křtitelem i ty, kteří hlásali Krista, Život a Vzkříšení našeho pokolení!

„I nyní...“ (*Bohorodičen z hlasu 3.:*)

Podle vůle Otce z Božského Ducha, bez účasti muže počala jsi Syna Božího, jenž bez matky zrozen byl z Otce před všemi věky; tělesně jsi porodila a mlékem kojila jako dítě Toho, jenž pro nás z tebe přišel bez otce. Jeho neustávej prositi, aby vysvobodil z béd duše naše.

Tropar (*hlas 2.*) (*při žehnání chlebů*):

„Raduj se, Bohorodice Panno ...“ (*Dvakrát*)

Poté **tropar k praotcům** (*hlas 2.*):

Vírou praotce jsi, Kriste, ospravedlnil, ❖ a skrze ně zasnoubil jsi sobě církev z pohanů.

Velebení jsou svatí ve slávě, ❖ neboť z jejich rodu vzešel plod požehnaný;

Panna, jež bez účasti muže ❖ tebe porodila.

Na jejich přímluvy, Kriste, Bože, ❖ smiluj se nad námi!

Na liturgii

***Tropar praotcům** (hlas 2.)*

Vírou praotce jsi, Kriste, ospravedlnil, ❖ a skrze ně zasnoubil jsi sobě církev z pohanů.

Velebení jsou svatí ve slávě, ❖ neboť z jejich rodu vzešel plod požehnaný;

Panna, jež bez účasti muže ❖ tebe porodila.

Na jejich přímluvy, Kriste, Bože, ❖ smiluj se nad námi!

***Kondak otcům** (hlas 6.)*

Trojnásob blažení, neuctívali jste ❖ rukou zhotovené zpodobení,
ale ochráněni nezobrazitelnou bytostí, ❖ hrdinně jste se proslavili v ohni,
a stojíce uprostřed nesnesitelného plamene, ❖ Boha jste vzývali:
Pospěš, ó Slitovniče!, ❖ přispěj nám na pomoc jako Milostivý,
neboť cokoliv chceš, ❖ je pro tebe možné.

Neděle svatých otců

Neděle před Narozením Krista,
tj. neděle svatých otců, je v období od 18. do 24. prosince.

Od neděle svatých otců do opuštění Bohozjevení se nepoužívá oktoich (není-li neděle).

Na veliké večerní

Po „**Hospodine, k tobě volám**“: 4 stichiry nedělní (vládnoucího hlasu) a 3 předsvátku a 3 praotcům (hlas 6.):

Budeš-li nepravosti míti na zřeteli, Hospodine, Hospodine, kdož obstojí? U tebe však je očištění.

Nezapadající Slunce přichází, aby vysvitlo z panenského lůna, osvítilo celé podslunečno. Snažme se, abychom se s ním setkali čistýma očima a čistými skutky a připravme se duchem, abychom nyní vyvýšili toho, který přichází mezi své nezvyklým narozením, jak se mu zalíbilo, neboť narodil se v Betlémě, aby pozvedl jako milosrdný nás, kteří jsme se odcizili životu rajskému.

Pro tvé jméno, Hospodine, jsem čekal na tebe, očekává duše má tvé slovo; doufá duše má v Hospodina.

Bůh Slovo, nesený na ramenou cherubínů, spojil se v (Boholidské) Osobě s tělem, usadil se v nejčistším lůně a stal se člověkem; na zemi přichází, aby se narodil z Judova pokolení. Svatá jeskyně se vyzdobila pro Krále všech jako vznešená komnata, jesle pak jako ohni podobný trůn, do nich Panna Maria ukládá jako dítě Nekonečného ku obnovení všeho stvoření.

Od stráže jitřní až do noci, od stráže jitřní nechť doufá Israel v Hospodina.

Do bezhlesných jeslí ukládá Panna tebe, bezpočátečné Boží Slovo, které, ač to nelze pochopit, (tímto vtělením) přijalo svůj počátek. Neboť přicházíš rozvázat mou němotu, které jsem propadl kvůli závisti hadově. Do plenek jsi byl zavínut, abys roztrhl povíjan a pleny mých poklesků, jediný blahý a Lidumile. Proto tě oslavuji a opěvuji a s velkou radostí se klaním tvému tělesnému příchodu, jímž jsem byl vysvobozen.

Neboť u Hospodina je milost a hojně je u Něho vysvobození; On vysvobodí Israele ze všech jeho nepravostí.

Vzešla končinám světa památka praotců, vpravdě plná světla a zářící paprsky blahodati. Neboť Kristus, nejjasnější slunce, shůry zazářil z dále, vede sbor hvězd zářících s Ním a ukazuje boholidské narození v Betlémě. Všichni tedy s vírou nad tímto narozením zbožně plesejme a jásejme předsváteční chválou!

Chvalte Hospodina všichni národové, vychvalujte Ho všichni lidé.

Slávou Božské účasti jsou okrášleni: Adam se dnes raduje, jako základ a opora moudrých praotců; spolu s ním poskočil i Ábel a veselí se Enoch; jása Séth a zároveň i Noe. S patriarchy zas pěje všechvalný Abraham a rození bez otce vidí nyní Melchisedek shůry. Proto konajíce i my božskou památku Kristových praotců, prosme, aby spaseny byly duše naše!

Neboť upevnila se jeho milost nad námi a pravda Hospodinova zůstává na věky.

Veselím září v peci sbor bohomoudrých mládenců, hlásaje na zemi Kristovo narození. Neboť jako vzácná rosa Pán sestoupil, rodičku uchrániv nesežehnutou, zachovav ji neporušenou a obohatil ji Božskými dary. Proto se raduje a veselí bohumilý Daniel, neboť jasně zřel kámen s hory rukou neodlomený, a směle nyní prosí za duše naše.

Sláva ... *(hlas 6.)*

Uviděv Daniel, muž touhy, tebe, Pane, kámen rukou neodlomený, dítě narozené bez účasti muže, předpověděl tebe, (Boží) Slovo, z Panny vtělené, nezměněného Boha a Spasitele duší našich.

I nyní ... *(předsvátku; hlas týž)*

Jeskyně, pěkně se vyzdob, ❖ neboť přichází ovečka, nesoucí v lůně Krista.

Jesle, přijměte toho, který svým slovem rozvázal nás, syny země, ❖ od skutků (náležejících tvorům) němým.

Pastýři, hrejte ❖ a buďte svědky strašného zázraku!

Mudrcové z Persie, přineste Králi zlato, kadidlo a myrhu, ❖ neboť se zjevil Pán z Panny matky.

K němu se sklonivši, matka jako služebnice se mu poklonila ❖ a pozdravila toho, jehož držela v náručí:

„Jak jsi byl do mě zaset, či jak jsi ve mně vyrůstal, ❖ vysvoboditeli můj a Bože?“

Případne-li tato neděle po 20. prosinci, pak se zpívá místo předchozího:

I nyní ... a 1. bohorodičen vládnoucího hlasu.

Vchod. Prokimen dne.

Paremie (jako 11. října, svatých otců I. všeobecného sněmu)

Litije

Nejprve stichira chrámu. Po ní:

Stichira *(hlas 1.)*

Byvše ozáření paprsky Božských slov, požívají stálé blaženosti jmenovaní velcí proroci. Vydávavše ovoce výroků Ducha (Svatého), hlásali všem nevýslovné zrození Krista Boha. Když se podle zákona dočkali konce, prožívají život nejpodivuhodnější.

Sláva ... (*hlas 3.*)

Pojďte, milovníci svátku, abychom oslavili jako žalmista sbor praotců: praotce Adama, Enocha, Noe, Melchisedeka, Abrahama, Izáka a Jákoba. Po (udělení Božího) Zákona: Mojžíše i Árona, Jozue, Samuele a Davida a s nimi Izaiáše, Jeremiáše, Ezechiele, Daniele a dvanáct (dalších proroků), spolu s Eliášem, Elisejem a ostatními: Zachariášem a Předchůdcem – Křtitelem i ty, kteří hlásali Krista, Život a Vzkříšení našeho pokolení!

„I nyní...“ (*Bohorodičen z hlasu 3.:*)

Podle vůle Otce z Božského Ducha, bez účasti muže počala jsi Syna Božího, jenž bez matky zrozen byl z Otce před všemi věky; tělesně jsi porodila a mlékem kojila jako dítě Toho, jenž pro nás z tebe přišel bez otce. Jeho neustávej prositi, aby vysvobodil z béd duše naše.

Připadne-li tato neděle na den 24. prosince, pak se zpívá místo předešlého, následující:

I nyní ... (*hlas 3.*)

Betléme, pěkně se vyzdob, neboť Eden se otevřel, Efratho, připrav se, neboť se obnovuje Adam a s ním i Eva. Kletba je sňata a spása světu rozkvetla a duše spravedlivých se zkrášlují, neboť nesou štědrý dar, místo myra zpěv, a přijímají spásu duše a nesmrtelnost. Hle, ten, co leží v jeslích, předem poroučí, aby duchovní píseň zapěli ti, co bez ustání volají: „Pane, sláva tobě!“ (*Převzato z překladu archim. Sávy*)

Na stichovně

Buď nedělní vládnoucího hlasu nebo tyto předsváteční (hlas 2.)

Dome Efrathův, svaté město, slávo proroků, vyzdob dům, ve kterém se Božský zrodit má!

Bůh přijde z jihu a svatý s hory keřem stíněné.

Betléme, země Judova, zářící příbytku Toho, který se stane tělem, připrav božskou jeskyni, v níž se má tělesně narodit Bůh ze svaté Panny, muže nepoznavší, aby spasil rod náš.

Hospodine, uslyšel jsem o tobě a ulekl se; Hospodine, poznal jsem skutky tvé a žasl jsem.

Pojďte všichni a s vírou oslavme předsvátek Kristova narození, duchovní pění přinesme jako hvězdu, kterou chvalořečili mudrcové, a s pastýři zvolajme: „Z lůna Panny přijde vysvobození lidstva, pozvání pro věrné!“

Sláva ... (*hlas týž*)

Radujte se, ctíhodní proroci, kteří jste pevně zachovali Zákon Páně, skrze víru jste se stali nepřemožitelnými a nepohnutelnými sloupy, neboť vy jste se stali i zprostředkovateli nové smlouvy Kristovy. Vystoupivše k nebesům, proste Krista, aby daroval světu mír a spasil duše naše!

I nyní ...

Hle, přiblížil se čas naší spásy! Jeskyně, připrav se, blíží se Panna, aby porodila! Betléme, země Judova, ozdob se a vesel se, neboť z tebe zazáří náš Pán! Slyšte hory a návrší i země okolo Judska, přichází totiž Kristus, aby spasil člověka, jehož stvořil, jako Lidumil!

Anebo:

Ó nový zázraku dosud nebývalý! Kdo kdy znal matku, která by bez muže rodila a na rukou nosila Toho, jenž drží všechno tvorstvo? Z Božího působení se narodil ten, jehož jsi, Přečistá, chovala jako dítě na loktech svých. Mohouc tedy prositi ho s odvahou jako matka Jeho, neustávej se modliti za své ctitele, aby se slitoval a spasil duše naše!

Tropary

Napřed tropar nedělní: „Raduj se...“

Tropar otcům (hlas 2.)

Hle, dílo veliké víry: ❖ tři mládenci plesali
v ohnisku plamene, ❖ jako by byli na pokojné vodě;
a prorok Daniel se jevil mezi lvy ❖ jako pastýř mezi ovce.
Na jejich přímluvy, Kriste Bože, ❖ spasiž duše naše.

Případne-li neděle svatých otců na 24. prosince, pak napřed tropar k světcům:
*„Hle, dílo veliké víry...“ (2x), a pak **tropar předsvátku:***

Kdysi napsáno bylo, ❖ že těhotná Marie z pokolení Davidova,
porodí v Betlémě dítě ❖ počaté bez účasti starce Josefa.
Nadešla tedy chvíle porodu, ❖ a nebylo jediného místečka k bydlení.
Avšak jeskyně se ukázala královně ❖ jako nádherná komnata.
Kristus se rodí, ❖ aby vzkřísil dávno padlý obraz (Boží)!

Případne-li neděle svatých otců na 18. nebo 19. prosince, zpívá se služba
nedělní i k svatým otcům a sice takto:

Na „**Hospodine, k tobě volám**“: nedělní 3; vostočná 1; k otcům: „Nezapadající slunce...“,
„Bůh, Slovo...“, „Do bezhlesných jeslí...“, „Vzešla končinám...“

Sláva ... k otcům: „Uviděv Daniel...“

I nyní ... 1. bohorodičen hlasu.

Paremije: k otcům

Na litiji: stichira chrámu; k otcům: „Byvše ozáření...“

Sláva ... „Pojďte, milovníci svátku...“

I nyní ... nedělní: „Podle vůle Otce z Božského Ducha...“

Na stichovně: nedělní podle hlasu

Sláva ... k otcům: „Radujte se ctihodní proroci...“

I nyní ... nedělní: „Ó nový zázraku...“

Požehnaní chlebů: „Raduj se...“ (2x), k otcům (1x)

Na liturgii

Tropar otcům (hlas 2.)

Hle, dílo veliké víry: ❖ tři mládenci plesali
v ohnisku plamene, ❖ jako by byli na pokojné vodě;
a prorok Daniel se mezi lvy jevil ❖ jako pastýř mezi ovce.
Na jejich přímluvy, Kriste Bože, ❖ spasiž duše naše.

Kondak otcům (hlas 6.)

Trojnásob blažení, neuctívali jste ❖ rukou zhotovené zpodobení,
ale uchránění nezobrazitelnou bytostí ❖ hrdinně jste se proslavili v ohni
a stojíce uprostřed nesnesitelného plamene, ❖ Boha jste vzývali:
Pospěš, Slitovniče!, ❖ přispěj nám milostivě na pomoc,
neboť cokoliv chceš, ❖ je pro tebe možné.

Nebo kondak předsvátku: „Vesel se, Betléme...“

Předsvátek Narození Páně

(od 20. do 23. prosince)

(Stichiry jsou zvláštní pro každý den předsvátku; zde jsou uvedeny jen pro první den – 20. prosince.)

Stichiry po „**Hospodine, k tobě volám**“ (hlas 1. předsvátku, od Anatólie):

Oslavme, lidé, předsvátek Kristova narození, obraťme mysl k Betlému, v myšlenkách se povznesme a očima duše uvidíme Pannu, jak přichází, aby porodila v jeskyni Pána všech a našeho Boha. Josef se však domníval, že uvidí člověka zavinutého jako dítě do plenek, když však uviděl vznešenost zázraku, poznal, že je to sám pravý Bůh, který dává našim duším milost velikou. (Převzato z překladu archim. Sávy)

Oslavme, lidé, předsvátek Kristova narození, obraťme mysl k Betlému, v myšlenkách se povznesme a uvidíme v jeskyni velké tajemství, neboť se otevřel Eden, aby z čisté Panny vyšel dokonalý Bůh, týž v Božství i člověčenství, a proto zvolme: „Svatý Bože, bezpočátečný Otče! Svatý Silný, vtělený Synu! Svatý Nesmrtelný, Utěšiteli Duchu, svatá Trojice, sláva tobě!“ (Převzato z překladu archim. Sávy)

Nebe, slyš, země, naslouchej! Neboť hle, přichází Syn a Slovo Boha i Otce, aby se narodil z Panny, muže nepoznavší, který ho ráčil zroditi bez vášně a za spolupůsobení Svatého Ducha! Betléme, připrav se, Edene, otevři bránu, neboť ten, který jest, stává se tím, čím nebyl, a začíná růsti spolutvůrce všeho tvorstva, který dává světu milost velikou. (Převzato z překladu archim. Sávy)

A dále 3 stichiry ke světci

„Sláva...“ *svatému*

I nyní...

Betléme, přijmi vznešené Boží sídlo, Pannu, neboť přichází, aby v tobě porodila bezvečerné světlo! Andělé na nebesích, divte se; lidé na zemi, oslavujte; mudrcové z Persie, přineste veleslavný dar; pastýři, hrejte a sladce zpívejte trojsvatou píseň: „Vše, co dýchá, ať chválí všeho Tvůrce!“ (Převzato z překladu archim. Sávy)

***Případně-li předsvátek narození Krista na sobotu, v pátek večer se 1.
bohorodičen minulého hlasu nezpívá. Podobně je tomu i v předsvátek sv. Bohozjevení.***

Na stichovně (hlas 2.)

Hle, přiblížil se čas naší spásy! Jeskyně, připrav se, blíží se Panna, aby porodila! Betléme, země Judova, ozdob se a vesel se, neboť z tebe zazáří náš Pán! Slyšte hory a návrší i země okolo Judska, přichází totiž Kristus, aby spasil člověka, jehož stvořil, jako Lidumil!

Bůh přijde z jihu a svatý s hory keřem stíněné.

Betléme, země Judova, zářící příbytku Toho, který se stane tělem, připrav božskou jeskyni, v níž se má tělesně narodit Bůh ze svaté Panny, muže nepoznavší, aby spasil rod náš.

Hospodine, uslyšel jsem o tobě a ulekl se; Hospodine, poznal jsem skutky tvé a žasl jsem.

Pojďte všichni a s vírou oslavme předsvátek Kristova narození, duchovní pění přinesme jako hvězdu, kterou chvalořečili mudrcové, a s pastýři zvolme: „Z lůna Panny přijde vysvobození lidstva, pozvání pro věrné!“

„Sláva...“ *svatému*

I nyní...

Oslavme, lidé, předsvátek Kristova narození, obraťme mysl k Betlému, v myšlenkách se povznesme a očima duše uvidíme Pannu, jak přichází, aby porodila v jeskyni Pána všech a našeho Boha. Josef se však domníval, že uvidí člověka zavinitého jako dítě do plenek, jenže když uviděl vznešenost zázraku, poznal, že je to sám pravý Bůh, který dává našim duším milost velikou. *(Převzato z překladu archim. Sávy)*

Tropary: svatému; „Sláva ... I nyní...“; „Připrav se, Betléme...“

Připadne-li neděle svatých otců na předsvátek dne 20. až 23. prosince, má večerní tento postup:

Na „**Hospodine, k tobě volám**“: nedělní 3; předsvátku 3: „Nezapadající slunce...“, „Bůh Slovo...“, „Do bezhlesných jeslí...“; k otcům 3: „Vzešla končinám světa...“, „Slávou Božské účasti...“, „Veselím září v peci...“

Sláva ... „Uviděv Daniel...“

I nyní ... „Jeskyně, pěkně se vyzdob...“

Vchod. Prokimen dne.

Paremije – k otcům

Na litiji: předsvátku: „Byvše ozáření...“; Sláva ... „Pojďte, milovníci svátku...“; I nyní ... „Betléme, pěkně se vyzdob...“

Na stichovně: nedělní; Sláva... „Radujte se, ctihodní proroci...“; I nyní ... „Hle, přiblížil se čas naší spásy...“

Požehnání chlebů: „Raduj se...“ (2x); „Hle, dílo veliké víry...“ (1x)

„Budiz jméno Hospodinovo...“ Čtení ze Skutků apoštolských.

Na liturgii

Tropar předsvátku (hlas 4.)

Připrav se, Betléme; ❖ otevři se všem, ráji!

Okrášli se Efratho, ❖ neboť v jeskyni rozkvete z Panny strom života.

Z jejího lůna zjevil se duchovní ráj, ❖ v němž je Božský sad.

Jedíce z něho, živi budeme ❖ a neumřeme jako Adam.

Kristus se rodí, ❖ aby (v nás) obnovil kdysi padlý obraz (Boží).

Kondak předsvátku (1. hlas)

Vesel se, Betléme; ❖ Efratho, připrav se,

neboť k porodu chvátá Ovečka ❖ nosící v lůně velikého Pastýře.

Vidí Jej a veselí se ❖ bohonosní otcové,

s pastýři opěvují Pannu, ❖ jež kojí Dítě.

Předsvátek – 24. prosince

Památka sv. ct. mč. Eugenie

Na „**Hospodine, k tobě volám**“ stichiry předsvátku (*hlas 5*):

„Ty, který jsi nejdokonalejší v Božím obrazu, neseš podobu Adama, a který svou mocí držíš všechno v ruku, chceš, abys byl držen na ruku,“ tak promlouvá Čistá, zcela neposkvrněná, řkouc: „Jak to, že tě mám zavinout do plenek jako děťátko? Jak to, že mám z prsou sytit tebe, který všechno nasycuješ? Jak to, že mám obdivovat tvou nepochopitelnou chudobu? Jak to, že mám nazývat tebe synem, jsouc nyní tvá služebnice? Zpívám a blahorečím tobě, který dáváš světu milost velikou.“

Viděvši jediná neposkvrněná předvěkého Boha, dítě, které z ní přijalo tělo, drževí je na ruku, mnoho je líbala a plna radosti k němu mluvila: „Nejvyšší Bože, neviditelný Králi, jak to, že tě vidím, nemohouc pochopit tajemství tvé bezměrné chudoby? Neboť malá cizí jeskyně umísťuje v sobě tebe, který ses narodil a panenství neporušil, uchoval lůno, jaké bylo před rozením, a daroval milost velikou.“

Uslyševši tato čistá (Panna) mudrce, společně ke službě stojící před jeskyní, s úžasem promluvila, řkouc: „Koho hledáte? Neboť vidím, že jste přišli z nějakých dalekých zemí, máte vzhled i učenost Peršanů, vypravili jste se do ciziny a putovali k tomu, o kom jste se dozvěděli, že připutoval shůry a podivuhodně se ve mně usídlil. S horlivostí jste přišli, abyste se poklonili Tomu, který daroval světu milost velikou.“

Stichiry svěťici (*hlas 8*):

Tys opustila krásu světa a svou šlechtitou duši rozjasnila krásou šlechtnosti shůry, a způsobem života opatrovala jsi nezkalenou blahodať, všechvalná Eugenie, nepřemožitelná mučednice, božsky krásná obránkyně panenství a ušlechtilý květe (lidské) bytosti.

Velemoudrá Eugenie! Ozdobivši se slovem, životem, blahodatí a trpělivostí duše, přivedla jsi voje trpitelů a sbor panen k Tomu, jenž vysvitl z Panny a který otevřel vchod (do ráje) všem svým zjevným svědkům. S nimi i nyní jeho pros, aby spasil tvoje stádce!

Strůjce spravedlnosti tě nádherně ozdobil jako čistou pannu i jako slavnou mučednici dvojími věnci a přidělil ti krásný příbytek, prozářený jen samým světlem. Tam ses usadila, Kristovo nevěsto, a zjevně se nyní obohatila věčně trvajícím blažeností.

Sláva ... I nyní ... (*předsvátku, hlas 2*)

Hle, přiblížil se čas naší spásy! Jeskyně, připrav se, blíží se Panna, aby porodila! Betléme, země Judova, ozdob se a vesel se, neboť z tebe zazáří náš Pán! Slyšte hory a návrší i země okolo Judska, přichází totiž Kristus, aby spasil člověka, jehož stvořil, jako Lidumil!

Na **stichovně** stichiry předsvátku (*hlas 1*):

Zvěděvše králové východní, že se máš, Synu, narodit, přišli a přinesli ti jako Králi dary: kadidlo, myrhu a zlato. A hle, již stojí přede dveřmi, povel jim, aby pohleděli na tebe, dítě, které je drženo na mých rukou a je starší než dávný Adam.

Bůh přijde z jihu a Svatý s hory keřem stíněné.

„Pojďte a vstupte nadšeně,“ řekla nejprve Panna mudrcům, „a spatříte Neviditelného, který se zjevil jako viditelný a stal se dítětem!“ Oni pak s horlivostí vstoupili, poklonili se a dary obětovavše, naplnili božské proroctví.

Hospodine, uslyšel jsem o tobě a ulekl se; Hospodine, poznal jsem skutky tvé a žasl jsem.

Ta, která nepoznala manželství, dí: „Nesu na rukou jako dítě tebe, který neseš veškerenstvo, a dívím se. Jak mohu nasytit mlékem tebe, který všechno nasycuješ, synu můj a Stvořiteli můj? Slavím tvé bezměrné sestoupení k lidem, skrze něž zachraňuješ svět hynoucí!“

Sláva ... I nyní ... (*hlas 6.*)

Sione, svátkuj! Jeruzaléme, vesel se! Město Krista Boha, pozdvihni Tvůrce, který sebe umístil v jeskyni v jesličkách. Otevřte mi bránu, abych jí vstoupil a uviděl jako dítě toho, jenž byl zavínut plenkami, ačkoli drží na dlani všechno stvoření, a kterého opěvují andělé neutuchajícím hlasem jako Pána, dárce života, který spasil náš rod.

Tropar (*hlas 4.*):

Kdysi napsáno bylo, ❖ že těhotná Marie z pokolení Davidova, porodí v Betlémě dítě ❖ počaté bez účasti starce Josefa. Nadešla tedy chvíle porodu, ❖ a nebylo jediného místečka k bydlení. Avšak jeskyně se ukázala královně ❖ jako nádherná komnata. Kristus se rodí, ❖ aby vzkřísil dávno padlý obraz (Boží)!

Případne-li neděle před Kristovým Narozením, tj. neděle svatých otců, na 24. prosince, pak služba má tento postup:

„Blažený muž...“ a celá kafisma.

Stichiry na „Hospodine, k tobě volám“: k otcům 6; předsvátku 4; Sláva ... k otcům; I nyní ... předsvátku.

Vchod. Prokimen dne.
Paremije k otcům

Na litiji: všechny předsváteční stichiry uvedené 24. prosince na „Hospodine, k tobě volám“. Sláva ... k otcům; I nyní ... „Betléme, pěkně se vyzdob...“

Na stichovně: předsvátku i s přípěvy; Sláva... „Radujte se, ctihodní proroci...“; I nyní ... „Hle, přiblížil se čas naší spásy...“

Požehnání chlebů: tropar k otcům (2x), předsvátku (1x)

Čtení ze Skutků apoštolských.

Tropar předsvátku pro den 24. prosince (hlas 4.)

Kdysi napsáno bylo, ❖ že těhotná Marie z pokolení Davidova, porodí v Betlémě dítě ❖ počaté bez účasti starce Josefa. Nadešla tedy chvíle porodu, ❖ a nebylo jediného místečka k bydlení. Avšak jeskyně se ukázala královně ❖ jako nádherná komnata. Kristus se rodí, ❖ aby vzkřísil dávno padlý obraz (Boží)!

25. prosince – Narození Kristovo

Předvečer (sočelnik)

Pokud připadá 24. prosinec na Po – Pá, koná se večerní liturgie sv. Basila (ráno jsou královské hodinky) a v den svátku pak liturgie sv. Jana Zlatoústého.

Pokud 24. prosinec připadne na So či Ne, slouží se ráno liturgie sv. Jana Zlatoústa, v předvečer Narození se koná velká večerní s litiji, a na zítří (25. prosince – v den svátku) se koná ranní liturgie sv. Basila Velikého. (Královské hodinky se v takovém případě čtou předcházející pátek, ve který se tím pádem nemůže konat liturgie.)

Postup liturgie sv. Basila spojené s večerní

Kněz: Blahoslaveno budiž království ...

(před prestolem v plném rouchu)

Začíná se večerní bohoslužba:

„Začínání obvyklé“. „Pojďte, pokloňme se...“

Žalm 103./104.

Velká ektenie *(pak se vynechává „Blažený muž“, není ani malá ektenie)*

„**Hospodine k tobě volám...**“

(kněz koná proskomidii)

Stichiry na 8 *(hlas 2.)* (každá stichira je dvakrát):

Z hlubin volám k tobě, Hospodine, Hospodine, vyslyš volání mé.

Pojďte, radovati se budeme v Pánu, hlásající uskutečněné tajemství. Přehrada, zamezující přístup k nebi, byla zbořena; ohnivý meč se vzdaluje a cherubín odstupuje od stromu života, a já přijímám pokrm rajský, od něhož jsem byl odehnán kvůli neposlušnosti své. Neboť ten, který je nezměnitelným obrazem Otcovým, obrazem jeho věčnosti, Syn Boží, přijímá podobu služebníka. Přichází skrze Matku, jež neokusila manželství, aniž doznal proměny; neboť kým byl, tím zůstal, Bohem pravým; a čím nebyl, to přijal, člověkem se stav z lidumilnosti své. K Němu volejme: Pane, narozený z Panny, smiluj se nad námi.

Kéž bude tvé ucho naslouchat hlasu prosby mé.

Pojďte, radovati se budeme v Pánu, hlásající uskutečněné tajemství. Přehrada, zamezující přístup k nebi, byla zbořena; ohnivý meč se vzdaluje a cherubín odstupuje od stromu života, a já přijímám pokrm rajský, od něhož jsem byl odehnán kvůli neposlušnosti své. Neboť ten, který je nezměnitelným obrazem Otcovým, obrazem jeho věčnosti, Syn Boží, přijímá podobu služebníka. Přichází skrze Matku, jež neokusila manželství, aniž doznal proměny; neboť kým byl, tím zůstal, Bohem pravým; a čím nebyl, to přijal, člověkem se stav z lidumilnosti své. K Němu volejme: Pane, narozený z Panny, smiluj se nad námi.

Budeš-li nepravosti míti na zřeteli, Hospodine, Hospodine, kdož ob stojí? U tebe však je očištění.

Pán Ježíš se narodil ze svaté Panny a osvíceno je veškerenstvo. Pastýři hráli, (tři) mágové se klaněli, andělé zpívali, Herodes byl zmaten, neboť Bůh se zjevil v těle jako Spasitel duší našich.

Pro tvé jméno, Hospodine, jsem čekal na tebe, očekává duše má tvé slovo; doufá duše má v Hospodina.

Pán Ježíš narodil se ze svaté Panny a osvíceno je veškerenstvo. Pastýři hráli, (tři) mágové se klaněli, andělé zpívali, Herodes byl zmaten, neboť Bůh se zjevil v těle jako Spasitel duší našich.

Od stráže jitřní až do noci, od stráže jitřní nechť doufá Israel v Hospodina.

Tvé Království, Kriste Bože, je království na všechny věky. Vladařství tvé nade všemi pokoleními a pokoleními. Když jsi se vtělil z Ducha Svatého a z vždycky Panny Marie, a stal jsi se člověkem, tvým příchodem nám zazářilo světlo. Světlo ze světla, záře Otcova, všechno stvoření jsi osvítil. Vše, co dýchá, chválí tebe – obraz slávy Otcovy. Jsi a byl jsi i dříve, zazářivší z Panny, Bože, smiluj se nad námi.

Neboť u Hospodina je milost a hojně je u Něho vysvobození; On vysvobodí Israele ze všech jeho nepravostí.

Tvé Království, Kriste Bože, je království na všechny věky. Vladařství tvé nade všemi pokoleními a pokoleními. Když jsi se vtělil z Ducha Svatého a z vždycky Panny Marie, a stal jsi se člověkem, tvým příchodem nám zazářilo světlo. Světlo ze světla, záře Otcova, všechno stvoření jsi osvětlil. Vše, co dýchá, chválí tebe – obraz slávy Otcovy. Jsi a byl jsi i dříve, zazářivší z Panny, Bože, smiluj se nad námi.

Chvalte Hospodina všichni národové, vychvalujte Ho všichni lidé.

Co ti přineseme, Kriste, že jsi se zjevil na zemi kvůli nám jako člověk. Vždyť každé stvoření pocházející od tebe vzdává ti díky: andělé zpěv, nebesa hvězdu, mágové dary, pastýři údiv, země jeskyni, pustina jesle; a my – Matku Pannu. Předě všemi věky jsoucí Bože, smiluj se nad námi.

Neboť upevnila se jeho milost nad námi a pravda Hospodinova zůstává na věky.

Co ti přineseme, Kriste, že jsi se zjevil na zemi kvůli nám jako člověk. Vždyť každé stvoření pocházející od tebe vzdává ti díky: andělé zpěv, nebesa hvězdu, mágové dary, pastýři údiv, země jeskyni, pustina jesle; a my – Matku Pannu. Předě všemi věky jsoucí Bože, smiluj se nad námi.

„Sláva ... I nyní...“ (*zpívat pomalu*)

Když Augustus svrchovaně vládl na zemi, ❖ skončilo mnohovládí lidí.
Když jsi se stal člověkem z čisté Panny, ❖ pomínulo mnohobožské modlářství.
Když pod jediným světovým královstvím ❖ byla všechna města,
uvěřili pohané ❖ ve vládu jednoho Božství.
Když se lidé ❖ dali zapsat z rozkazu císaře,
zapišme se my, věrní, ❖ k Božskému jménu,
ať je na nás napsáno ❖ jméno vtěleného Boha našeho.
Veliká je milost tvá, Pane, ❖ sláva tobě.

Vchod s evangeliem
Světlo tiché

Kněz říká **prokimen**: „Kdo je Bůh veliký, jako Bůh náš...“ (*G.S.: 410/346*)

Plná verze prokimen:

Kdo je Bůh veliký jako Bůh náš; * ty jsi Bůh, jenž činí divy.

Stich 1.: Mezi lidmi se vypráví o síle tvé; paží vztaženou vysvobodil jsi lid svůj.

Stich 2.: Řekl jsem: nyní vládnou – tuto proměnu učinila pravice Nejvyššího.

Stich 3.: Pamatoval jsem na skutky Hospodinovy, budu připomínati sobě všechny divy tvé od počátku.

PAREMIJE

Velemoudrost.
Čtení z knihy Stvoření.
Pozor mějme!

1.) (Genesis 1,1—13)

A podobně i další paremije:

2.) Z knihy Čísel čtení (Num 24,2—3 5—9 17pol.—18)

3.) Z prorocství Micheáše čtení („Ve dnech oněch pravil Hospodin...“ Mich 4,6—7; 5,2—4)

Nyní se zpívá **tropar** (*hlas 6.*) (*svižným tempem*):

Otevírá se královská brána

Tajemně v jeskyni jsi se narodil, ❖ ale nebesa o tobě všem vypráví,

jejich ústy je hvězda, ❖ zjevivší Spasitele.
A mudrce ti přivede, ❖ s vírou se pokloní tobě,
s nimi smiluj se ❖ nad námi.

Žalmista – stich 1.:

Založen jest na horách svatých, miluje Hospodin bránu sionskou nade všechna sídla
Jákobova. Přeslavné věci říkají se o tobě, město Boží.

„A mudrce ti přivede...“ (*Rychleji zpívat*)

Stich 2.:

A hle, cizinci, a ti z Týru a lidé ethiopští, i tito jsou zde. Matka Sion praví: Člověk se zde
narodí, a ten bude Základem i Nejvyšším.

„A mudrce ti přivede...“ (*Rychleji zpívat*)

Sláva...

„A mudrce ti přivede...“ (*Rychleji zpívat*)

I nyní...

„A mudrce ti přivede...“ (*Rychleji zpívat*)

A pak celý tropar: „Tajemně v jeskyni jsi se narodil...“

Zavírá se královská brána

4.) Z prorocství Isaiášova čtení („Tak praví Hospodin...“ Isai 11,1—10)

5.) Z prorocství Jeremiášova čtení (Jerem – Baruch 3,36—38 4,1—4)

6.) Z prorocství Danielova čtení („Pravil Daniel Nabuchodonosorovi...“ Dan 2,31—45)

Pak další tropar (hlas 6.) (svižným tempem):

Otevírá se královská brána

Vysvitl jsi z Panny, Kriste, ❖ Slunce poznání a spravedlnosti,
a hvězda tě ukázala v jeskyni, ❖ jež přijala Nepojmutelného.
Mudrce přivedl jsi, aby se ti poklonili, ❖ s nimi tě velebíme:
Životodárce, ❖ sláva tobě.

Žalmista – stich 1.:

Hospodin kraluje, oděn jest velikolepostí, oblékl se Hospodin v sílu a přepásal se. Neboť
upevnil vesmír, kterýž se nepohne. Připraven jest trůn tvůj od počátku věků, od
věčnosti ty jsi.

„Mudrce přivedl jsi, aby se ti poklonili...“ (*Rychleji zpívat*)

Stich 2.:

Pozdvihují se řeky, Hospodine, podzdvihují řeky hlasy své. Zdvihají řeky vlny své za zvuku
vod mnohých.

„Mudrce přivedl jsi, aby se ti poklonili...“ (*Rychleji zpívat*)

Stich 3.:

Podivuhodné jsou hlubiny mořské, podivuhodný jest Hospodin na výsostech, svědectví tvá
jsou velmi jistá, domu tvému svatost náleží, Hospodine, na věky.

„Mudrce přivedl jsi, aby se ti poklonili...“ (*Rychleji zpívat*)

Sláva...

„Mudrce přivedl jsi, aby se ti poklonili...“ (*Rychleji zpívat*)

I nyní...

„Mudrce přivedl jsi, aby se ti poklonili...“ (*Rychleji zpívat*)

„Zazářil jsi z Panny...“

Zavírá se královská brána

7.) Z proroctví Isaiášova čtení (Isai 9,6—8)

8.) Z proroctví Isaiášova čtení („Mluvil Hospodin k Achazovi, řka...“ Isai 7,10—16 pol. 8,1—4 8—10) a: „S námi jest Bůh, pochopte národové.“

Malá ektenie:

Otevírá se královská brána

Opět a opět v pokoji k Hospodinu modleme se ...

Neboť svatý jsi Bože náš...

Přechází se z večerní do liturgie: Trojsvatá píseň

Žalmista – prokimen (hl. 1.):

Hospodin pravil ke mně, Syn můj jsi ty, já jsem tě dnes zrodil.

Žádej mne a dám ti národy za dědictví tvé, državu tvou až na konec země.

Z listu sv. apoštola Pavla k židům. (Žid 1,1—12)

Evangelium (Luk 2,1—20)

Po přečtení se zavírá královská brána

Pokračuje se v liturgii sv. Basila. Změny:

Místo „Jest v pravdě důstojno“ se jako obvykle při liturgii sv. Basila zpívá: „**Všechno stvoření, andělský sbor...**“ (G.S. 95/274)

Píseň ke svatému přijímání: „Chvalte Hospodina s nebes“ (tj. „**Chvalte Hospodina stvoření nebeská...**“ - *nedělní k Přijímání z 1. hl. - G.S. 214*)

Po svátečním propuštění – velebení svátku (uprostřed chrámu před svátkovou ikonou stojí svíce, okolo ní stojí duchovní s věřícími a zpívají tropar Narození, Sláva... I nyní..., kondak).

Pokud je předvečer Narození v sobotu nebo neděli, slouží se veliká večerní (možno s litíjí), pak stichiry na stichovně – viz níže:

Stichiry na „**Hospodine k tobě volám**“ stejné jako výše.

Prokimen v sobotu: „Hospodin kraluje...“ (v neděli – nedělní)

Paremije: Gen 1,1—13; Num 24,2—3 5—9 17pol.—18; Mich 4,6—7; 5,2—4

Litije

Nebe i země ať se dnes veselí nad slovy proroka. Andělé i lidé ať duchovně slaví svátek, neboť Bůh, který se narodil z Panny, v těle se zjevuje těm, co byli ve tmě a seděli ve stínu. Chlév a jesle Ho přijaly, pastýři rozhlašují zázrak, věštcí z východu nesou do Betléma dary. My pak nehodnými ústy neseme mu chválu jako andělé: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj!“ Neboť přišlo očekávání národů, přišlo a vysvobodilo nás z otroctví nepřitele. (*Dle překladu archim. Sávy*)

Nebe i země spojily se dnes k narození Krista. Dnes přišel Bůh na zemi a člověk vstoupil na nebesa. Dnes se stává jenom kvůli člověku viditelným ten, který je svou podstatou neviditelný. Proto i my chválu vzdejme a jemu zapějme: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj, který jí daroval tvůj příchod, Spasiteli náš, sláva tobě!“ (*Dle překladu archim. Sávy*)

„Sláva na výsostech Bohu,“ bylo slyšet dnes v Betlémě od beztělesných, „jemuž se zalíbilo, aby byl mír na zemi.“ Nyní je Panna širší než nebesa, neboť zazářilo světlo zatemnělým, a povýšilo pokorné, kteří jako andělé zpívají: „Sláva na výsostech Bohu!“ (*Dle překladu*

archim. Sávy)

Viděv Ježíš (Adama) po přestoupení (Božího příkazu) zahynulého podle obrazu a podoby, nachýlil nebesa a sestoupil a usadil se beze změny v útrobě Panny, aby z ní obnovil zahynulého Adama, který volal: „Sláva tvému zjevení, můj Vykupiteli a Bože!“ *(Dle překladu archim. Sávy)*

Sláva ... *(hlas 5.) (od Jana Monacha):*

Věštci, perští králové, když jasně poznali, že se narodil na zemi král nebes, jasnou hvězdou vedeni, došli do Betléma, přinesli vzácné dary: zlato, kadidlo a myrhu; padli a klaněli se, neboť viděli ve chlévě ležeti robátko bez stáří.

I nyní ... *(hlas 6.) (od Germana):*

Jásají na nebi všichni andělé, radují se lidé a plesá všechno tvorstvo dnes, protože se v Betlémě narodil Pán, Spasitel; tím skončil veškerý modlářský klam a Kristus panuje na věky.

Na stichovně

Stichira – hlas 2. (od Germana):

Veliký a přeslavný zázrak děje se dnes – Panna rodí a lůno zůstává bez porušení. Slovo se stává tělem, od Otce se však neodděluje, andělé s pastýři to oslavují a my s nimi zvolme: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj!“

Stichira – hlas 3.:

Z lůna před jitřenkou zplodil jsem tebe, přísáhl Hospodin a nebude toho želeti.

Dnes Panna rodí Stvořitele všech, jeskyně se stává rájem a hvězda ukazuje Krista, Slunce pro ty, kteří jsou v temnotě. Věštci, vírou osvíceni, s dary se klanějí a pastýři vidí zázrak, zpívají jako andělé a volají: „Sláva na výsostech Bohu!“ *(Dle překladu archim. Sávy)*

Řekl Pán Pánu mému: Sed' po pravici mé!

(Od Anatolia:)

Když se Pán Ježíš narodil v judském Betlémě, přišli od východu věštci, poklonili se Bohu, který se stal člověkem, ochotně otevřeli své poklady a věnovali mu vzácné dary: ryzí zlato jako Králi věků, kadidlo jako Bohu všech a myrhu jako tři dny mrtvému, Nesmrtelnému. Pojd'te všichni národové a pokloňme se tomu, jenž se narodil, aby spasil duše naše! *(Dle překladu archim. Sávy)*

Sláva ... *(hlas 4.) (od Jana Monacha):*

Vesel se, Jeruzaléme, oslavujte svátek všichni, kdo milujete Sion. Dnes bylo rozvázáno dočasné pouto odsouzení Adamova. Ráj se nám otevřel, had byl zneškodněn, neboť ženu, kterou původně svedl, nyní vidí, jak se stává matkou Tvůrce. Hloubka bohatství, velké moudrosti a prozřetelnosti Boží! Žena, jež se stala původkyní smrti všelikého těla, coby nádoby hříchu, stává se začátkem spásy celému světu v tobě, Bohorodice. Neboť se z ní rodí děťátko, nejvyšší dokonalý Bůh a zrozením zpečetuje panenství. Ten, který rozvazuje pouta hříchu plenkami, svým dětstvím léčí Eviny rány, utržené soužením. Ať tedy jásá všechno tvorstvo a zaplesá: „Kristus přišel obnovit (Ěvu) a spasit duše naše!“ *(Dle překladu archim. Sávy)*

I nyní ...

Ve chlévě ses usídlil, Kriste, Bože, jesle tě přijaly, pastýři s věstci se tam klaněli. Právě tady se naplnila slova prorocká a zástupy andělů se divily, volajíce a pravíce: „Sláva tvému sestoupení jediný Lidumile!“ *(Dle překladu archim. Sávy)*

Tropar: „Narozením tvým...“

Poznámky:

Případně-li svátek Narození Krista na jiné dny než na sobotu nebo na neděli, koná se večerní spojená s liturgií sv. Basila Velikého.

Případně-li Narození Krista na středu nebo pátek, je dovoleno světským lidem jísti v ty dny maso, monachům vejce a sýr. Toto dovolení platí pro všechny dny od Narození Krista až do svatého Bohozjevení. Proto se také v toto období nekonají hluboké poklony – a to ani v chrámě ani v ke-
líích.

V den svátku – ráno na liturgii

K tomu tyto dodatky a vsuvky:

1. antifona (z žalmu 110/111) (nápěv viz např. G.S. 436/364):

Vyznávati se budu tobě, Hospodine, celým srdcem svým, ❖ zvěstovati budu všechny divy tvé.

Na přímluvy Bohorodice, ❖ Spasiteli, spasiž nás.

Na radě upřímných a ve shromáždění spravedlivých, ❖ konají se veliká díla Hospodinova.

Na přímluvy Bohorodice, ❖ Spasiteli, spasiž nás.

Ve všem, co jest, vůle a přání Jeho se projevují ❖ jako zcela dokonalé.

Na přímluvy Bohorodice, ❖ Spasiteli, spasiž nás.

Vše velikolepé a hodné chvály je dílem Jeho, ❖ a spravedlnost Jeho zůstává na věky věkův.

Sláva... ❖ I nyní...

Na přímluvy Bohorodice, ❖ Spasiteli, spasiž nás.

2. antifona (z žalmu 111/112):

Blažený muž, jenž se bojí Hospodina ❖ a nachází zalíbení veliké v přikázáních Jeho.

Synu Boží, jenž jsi se narodil z Panny, spasiž nás, ❖ zpívající tobě: allelujah.

Mocné na zemi bude potomstvo jeho, ❖ rodu přímých dostane se požehnání.

Synu Boží, jenž jsi se narodil z Panny, spasiž nás, ❖ zpívající tobě: allelujah.

Sláva i bohatství v domě jeho, ❖ a spravedlnost jeho zůstává na věky věkův.

Synu Boží, jenž jsi se narodil z Panny, spasiž nás, ❖ zpívající tobě: allelujah.

Zazářilo ve tmě světlo upřímným, ❖ Bůh je milostivý, slitovný a spravedlivý.

Synu Boží, jenž jsi se narodil z Panny, spasiž nás, ❖ zpívající tobě: allelujah.

Sláva... ❖ I nyní...

„Jednorozený Synu...“ (viz G.S. 436/364)

3. antifona (při vchodu s evangeliem) (z žalmu 109/110)

Stíšek: Řekl Hospodin Pánu mému: Usedni na pravici mé!

A tropar svátku Narození Páně (hlas 4.):

Narozením tvým, Kriste Bože náš, ❖ vzešlo světu světlo poznání, neboť v něm ti, kteří hvězdám sloužili, ❖ hvězdou naučení byli klaněti se tobě, Slunci spravedlnosti ❖ a znáti tebe, Východ z výsosti. Pane, sláva tobě!

Stíšek: Dokud nepoložím nepřátel твоjich za podnoží nohou tvých.

„Narozením tvým, Kriste Bože náš...“ (tropar)

Stíšek: Žezlo moci pošle ti Hospodin se Sionu; panuj uprostřed nepřátel svých.

„Narozením tvým, Kriste Bože náš...“ (*tropar*)

Stíšek: Tvé bude panování v den moci tvé, svatí tvoji budou zářit.

„Narozením tvým, Kriste Bože náš...“ (*tropar*)

Kněz při vchodu: Z lůna před jitřenkou zplodil jsem tebe, přísáhl Hospodin a nebude toho želeť; ty jsi kněz podle řádu Melchisedekova.

Pak TROPARY (*není „Pojďte, pokloňme se...“*)

„Narozením tvým, Kriste Bože náš...“ (*tropar Narození Kristovu*)

Sláva...

„Narozením tvým, Kriste Bože náš...“ (*tropar*)

I nyní...

Kondak svátku Narození Páně (3. hlas):

Panna dnes Nadpřirozeného rodí ❖ a země skýtá Nedostupnému jeskyni.
Andělé s pastýři Ho oslavují ❖ a mudrci spolu s hvězdou putují,
neboť se pro nás narodilo ❖ Děťátko malé, předvěčný Bůh.

Kněz: Neboť svatý jsi...

„Kterížkoli v Krista pokřtěni jste...“ (*viz G.S. 438/366*)

Prokimen:

Všecka země klaněj se před tebou a prozpěvuj tobě. * ať opěvá jméno tvé, Nejvyšší!

Stíšek: Plesej Hospodinu všecka země. Opěvujte jméno jeho, vzdejte slávu chválení Jeho!

A další změny dle G.S. 440/367

Pokud je neděle nebo pondělí a slouží se liturgie sv. Basila, pak se zpívá na místě „Jest v pravdě důstojno“ irmos 9. písně kánonu.

26. prosince – Sbor Přesvaté Bohorodice

Večerní

„Blažený muž“ se nezpívá (leč v sobotu večer)

Stichiry na „Hospodine k tobě volám“ jako včera.

Sláva ... I nyní ... (*hlas 6., zpívat pomalu*)

Sláva na výsostech Bohu ❖ a na zemi pokoj.

Dnes přijímá Betlém toho, ❖ který od věčnosti trůní s Otcem,
dnes andělé božsky krásně opěvují ❖ narozené děťátko:

Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj, ❖ lidem dobrá vůle.

Vchod. Světlo tiché.

Prokimen:

Kdo je Bůh veliký jako Bůh náš; * ty jsi Bůh, jenž činí divy.

Stich 1.: Mezi lidmi se vypráví o síle tvé; paží vztaženou vysvobodil jsi lid svůj.

Stich 2.: Řekl jsem: nyní vládnu – tuto proměnu učinila pravice Nejvyššího.

Stich 3.: Pamatoval jsem na skutky Hospodinovy, budu mít na paměti všechny divy tvé od počátku.

(Je-li sobota, pak: „Hospodin kraluje...“)

Na stichovně (hlas 8.):

Přeslavné tajemství buduje se dnes. Obnovuje se lidská přirozenost a Bůh se stává člověkem. Čím byl, tím zůstává, a čím nebyl, to přijal; neutrpěv smíšením ani rozdělení.

Stich: Z lůna před jitřenkou zplodil jsem tebe, přísáhl Hospodin a nebude toho želeťi.

Pane, do Betléma jsi přišel a v jeskyni ses usídlil. Ty, jenž máš nebe za svůj trůn, položil jsi se do jeslí. Ty, jehož obklopují voje andělské, k pastýřům jsi sestoupil, abys spasil naše pokolení jako milosrdný; sláva tobě!

Stich: Řekl Pán Pánu mému: Usedni po pravici mé.

Jak vylíčím veliké tajemství? Beztělesný se vtěluje; Slovo se zhmotňuje; neviditelný se zviditelňuje; nedotknutelného je možno se dotknout; bezpočátečný byl počat. Syn Boží se stává synem člověka. Ježíš Kristus, včera i dnes, týž i na věky.

Sláva... I nyní...

Do Betléma se shromáždili pastýřové zvěstovat pravého Pastýře, trůnícího na cherubínech a ležícího v jeslích, přijavšího kvůli nám podobu dítěte. Sláva tobě!

Tropar: „Narozením tvým...“

Propuštění sváteční (s otevřenou královskou bránou)

Liturgie

(Služba jako v běžnou neděli s těmito změnami – viz G.S. 448/374)

Při vchodu:

Pojďte, pokloňme se ❖ a padněme před Kristem.

Synu Boží, jenž jsi se narodil z Panny, spasiž nás, ❖ zpívající tobě:

Allelujah, allelujah, ❖ allelujah. *(Takto až do opuštění svátku)*

Zpívání troparů po malém vchodu (voskresný nedělní tropar nezpívat, není-li neděle):

„Narozením tvým, Kriste...“

„Sláva...“

„Zvěstuj, svatý Josefe...“ (tropar z neděle po Narození)

„I nyní...“

Kondak Sboru přesv. Bohorodice (6. hlas)

Ten, Jenž se před jitřenkou ❖ narodil z Otce bez matky,
na zemi se dnes ❖ bez otce vtělil z tebe;
proto hvězda zvěstuje ❖ radost mudrcům
a andělé s pastýři opěvají ❖ nevýslovné rození tvé, Milostiplná.

Prokimeny dva: „Velebí duše má Hospodina...“ a „Podivuhodný je Bůh ve svatých svých...“

27. prosince

Svatého apoštola, prvomučedníka a archidiakona Štěpána (+34).
Veledůstojného našeho otce a vyznavače Theodora Popsaného (+840)
a jeho bratra Theofana, tvůrce kánonů.

Na večerní

Na „**Hospodine, k tobě volám...**“ stichiry na 6; apoštolu (*hlas 4.*):

Štěpáne, počátku i chloubu mučedníků – blahodatí Ducha osvítiv své myšlení, jevil ses vzezřením jako anděl, ozařující těla vnitřním světlem a ukazující duchovní záři těm, co tě viděli; pro ni jsi obdržel schopnost zrění Světla, když se ti slavně otevřela nebesa.

Házené kameny se ti staly stupni a žebříkem k výstupu do nebe. Když jsi na ně vstupoval, viděl jsi Pána státí po pravici Otce, který ti životadárnou pravicí podával věnec stejného jména (jako nosíš ty). V Jeho blízkosti stojíš jako pevný vítěz a přední trpitel.

Znamením a zázraky se skvoucí, posvěcený Štěpáne, svými dogmaty jsi umlčel shromáždění nespravedlivých. Když tě zabíjeli a kamení házeli, modlil ses za vrahy, aby jim odpuštěno bylo, a napodoboval tím slova Spasitele, do jehož rukou jsi odevzdal ducha svého.

K veledůstojným (*hlas týž*):

Veledůstojný Kristův spravedlivče! Ke krutým ranám (bití) přibýly rány vyhnanství od toho, který neprávem seděl na trůně práva, těžce porušoval zákony víry a odstranil nejčistší obraz Krista. Hanobitele (svatých ikon) jsi Božskou blahodatí zahanbil ty, jenž jsi se Kristu zalíbil.

Bohomluvný otče Theodore! Ani žalář ani stísnění ani tma bez světla ani rány ani bití ani těžká nemoc, nesnesitelná vazba a nedostatek potravy, nemohly tě odloučit od lásky k Bohu, ale bez změny (smýšlení) jsi vše přetrpěl, neb jsi odměnu za svou námahu předviděl.

Spravedlivý zakladatel askeze a duchovního zápasu daroval ti úlevu za soužení, sladkost za bol, osvětlení místo tmy. Nápisem na své tváři zapsal ses, podivuhodný, do knihy života a zařadil ses na výsostech do církve prvorozců a přešel jsi přeradostně ke slavnosti andělů.

Sláva ... (*hlas 2.*)

Jako veleskvoucí koruna zhotovená nikoliv z drahého kamení je přinášen věnec vykvetlý z vlastní krve Králi a Vladaři všech, který se narodil na zemi. Ó přijďte tedy, obdivovatelé mučednictví!, vezměte květy písní a ovijme si hlavy a při zpěvu písní rceme: „Prvomučedníku, osvítiv svou duši moudrostí a blahodatí, vypros nás u Krista Boha pokoj a milost velikou!“

I nyní ... (*hlas 2.*)

Veliký a přeslavný zázrak děje se dnes – Panna rodí a lůno zůstává bez porušení. Slovo se stává tělem, od Otce se však neodděluje, andělé s pastýři to oslavují a my s nimi zvolme: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj!“

Na stichovně (*stichira, hlas 1.*):

Opěvujme (Pána) zazářivšího z Otce před (všemi) věky, jsoucího zároveň jako Syn stále v náručí Otcově, v posledku pak sedícího na rukou matky jako na trůně a nyní uctívaného od andělů, pastýřů a mudrců.

Z lůna před jitřenkou zplodil jsem tebe.

V Betlémě shromáždívší se věřící, uvidí Stvořitele všech, v jeslích ležícího a přijímajícího ze země chaldejské přinesený vzácný dar trojitý – jako králi a Bohu a (člověku), jenž byl kvůli nám tři dny nebožtíkem,

Řekl Pán Pánu mému, usedni po pravici mé.

Z Panny ses narodil v jeskyni a voje andělské stály kolem a provolávaly: „Sláva na výsostech tobě, Bože, narozenému v podobě služebníka a obnovujícímu svět v lůně Panny a Matky, muže nepoznavší!

Sláva ... (*hlas 6.*) (*od Anatolia*):

Apoštolé Štěpáne, okraso trpitelů, oporo věrných a slávo spravedlivých! Stal ses prvním z mučedníků i prvním z diakonů. Stojte před trůnem Krista, Krále všech, vypros těm, kteří slaví tvou ctihodnou památku, aby se stali hodnými očistění od poklesků a království nebeského!

I nyní ... (*hlas 6.*)

Jásají na nebi všichni andělé, radují se lidé a plesá všechno tvorstvo dnes, protože se v Betlémě narodil Pán, Spasitel; tím skončil veškerý modlářský klam a Kristus panuje na věky.

Tropar svatému Štěpánu (*hlas 4.*):

Dobrý boj jsi bojoval, ❖ prvomučedníče Kristův a apoštolé,
a usvědčil jsi své učitele ❖ z bezbožnosti,
byv kamenováním zabíjen rukama bezbožníků, ❖ přijal jsi věnec z pravice (Boží)
shůry,
a k Bohu jsi volal v úpění: ❖ Pane, nepokládej jim toho za hřích!
„Sláva...“

Tropar ctihodnému – vyznavači (*hlas 8.*):

Pěstiteli pravoslaví, ❖ učitelé zbožnosti a čistoty,
svíce světa a Bohem prodchnutá ozdoba mnišstva, ❖ moudrý Theodore, jenž jsi
svým učením všecko osvítil,
ó duchovní harfo, ❖ pros Krista Boha, aby spasil duše naše.
„I nyní“ (svátku): „Narozením tvým, Kriste...“

Liturgie

(Služba jako v běžnou neděli s těmito změnami – viz G.S. 450/376)

Při zpívání troparů po malém vchodu voskresný (nedělní) tropar, není-li neděle, nebrat.

Pojďte, pokloňme se ❖ a padněme před Kristem.
Synu Boží, jenž jsi se narodil z Panny, spasiž nás, ❖ zpívající tobě:
Allelujah, allelujah, ❖ allelujah.

A tropar svátku: „Narozením tvým, Kriste...“

„Sláva...“

A tropar sv. Štěpánu (*hlas 4.*):

Dobrý boj jsi bojoval, ❖ prvomučedníče Kristův a apoštolé,

a usvědčil jsi své mučitele ❖ z bezbožnosti,
byv kamenováním zabíjen rukama bezbožníků, ❖ přijal jsi věnec z pravice (Boží)
shůry,
a k Bohu jsi volal v úpění: ❖ Pane, nepokládej jim toho za hřích!
„I nyní...“

Kondak třetího dne svátku Narození Páně (3. hlas)

Včera k nám tělesně přišel Vládce, ❖ dnes z těla odchází služebník,
včera se tělesně zrodil kralující ❖ dnes je kamením ubíjen sloužící,
tak skonává prvomučedník, ❖ božský Štěpán.

Sváteční období po Narození Kristovu

Na liturgii místo „Jest vpravdě důstojno“ se po celé posváteční období zpívá sváteční „Velebiž duše moje“ (G.S. 440/367)

28. prosince

Dva tisíce svatých mučedníků upálených v Nikomedii

Tropar mučedníkům (hlas 2.)

Blažená je země, napojená vaší krví, ❖ trpitélé, mučedníci Páně,
a svaté jsou příbytky, ❖ které přijaly vaše těla.
V zápase jste zvítězili nad nepřítelem ❖ a Krista jste statečně hlásali.
Prosíme vás: Přimlouvejte se u něho, Dobrotivého, ❖ aby spaseny byly duše naše.

26.—31. prosince

Posváteční období – služba jen z mineje (kromě neděle); na liturgii jsou blahoslavenství.

Kondak posváteční doby svátku Narození Krista (hlas 3.)

Dnes je božský David naplněn veselím, ❖ Josef s Jakubem chválu přinášejí,
neboť se radují, že přijali korunu ❖ kvůli svému rodu společnému s Kristem.
Opěvají Toho, jenž se na zemi nevýslovně narodil, ❖ a volají: Spasiž ty, kdo tě
uctívají, Slitovníče.

31. ledna – opuštění svátku – slouží se celá sváteční služba (kromě veršů při vchodu, paremi-
jí, litije, polyjeleje a svátečního čtení).

Neděle po Narození Páně

Večerní

„Blažený muž“ se zpívá

Stichiry na „**Hospodine k tobě volám**“: 3 nedělní, 4 sváteční k Narození Kristovu
a 3 svatým (hlas 1.):

Oslavujme všichni bohootce, krále Davida, neboť z něho vzešlo žezlo, Panna, a z Ní se
zaskvěl květ, Kristus, jenž Adama s Evou z porušení vyvedl jako milosrdný.

Prorocké předpovědi zjevně naplněné jasně viděl ve stáří Josef Snoubenec, zasnoubení
vpravdě podivuhodné přijal dle zjevení andělů provolávajících slávu Bohu, jenž seslal
na zemi pokoj.

Všichni pochvalme bratra Božího, který byl pravým biskupem, skvoucím se pevnou statečností při mučení. Na jeho přímluvy Ježíši, Bože náš, v jeskyni v plénkách zavinutý, spasiž všechny, kteří tě opěvují.

Sláva ... (*hlas 6.*)

Konáme památku zbožných ❖ Davida i Jakuba;
krále proroka, ❖ i apoštola, prvního episkopa.
Jimi ponaučení ❖ vysvobození jsme od klamu.
Krista z Panny zazářivšího a vtěleného ❖ oslavujeme,
aby spasil ❖ duše naše.

I nyní ...

Dogmatik z Oktoichu dle panujícího hlasu.

Vchod. Světlo tiché.

Prokimen dne.

Na stichovně

Nedělní stichiry z Oktoichu dle hlasu.

Sláva ... (*hlas 6.*)

Narození tvé stalo se posvátnou památkou, mocí královskou a veselím; je naší chloubou a díky němu říkáme: Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť se jméno tvé, Lidumile.

I nyní ... (*hlas 6.*)

Neviditelná přirozenost se dnes skrze Pannu spojuje s lidmi. Nezměrná bytost je dnes v Betlémě zavinita do plenek. Mudrce hvězdou dnes Bůh přivádí, aby se poklonili. Zlatem, kadidlem a myrhou předzvěstováno je třídní pohřbení. Kriste Bože, jenž jsi se z Panny vtělil, tobě zpíváme: Spasiž duše naše.

Tropar svátku („Narozením tvým, Kriste...“) – dvakrát.

Dále **tropar Neděle po Narození** (*hlas 2.*):

Zvěstuj, svatý Josefe, ❖ bohootci Davidu blahou zvěst o zázraku,
že jsi přijal zvěst od anděla ❖ a byl přítomen narození Krista z Panny,
že jsi oslavoval Boha s pastýři ❖ a s mudrci se klaněl Kristu.
Pros Krista Boha, ❖ aby spasil duše naše.

Na liturgii

Tropar nedělní, svátku (Narození) a svatých („Zvěstuj, sv. Josefe...“ viz výše večerní);
„Sláva...“ kondak (viz Sbor přesvaté Bohorodice); „I nyní...“ kondak svátku (Narození Páně))

Prokimeny dva – hlasu a svatých: Podivuhodný jest Bůh ve svatých svých, * Bůh Israele.
Stich: Dobrořečte v chrámech Bohu, Hospodinu od počátků Israele.

Ke svatému přijímání: „Chvalte Hospodina stvoření nebeská“ (*nedělní k Přijímání z 1. hl – G.S. 214/197*)

A druhý: Radujte se spravedliví v Hospodinu, spravedlivým náleží chvála. Allelujah.

Vysvětlivka:

G.S. = tzv. „Gorazdův sborník“ (tj. „Lidový sborník modliteb a zpěvů...“ sestavený svt. mč. Gorazdem II.); uvedené stránky – první číslo je pro první vydání G.S. a druhé číslo se vztahuje k vydání druhému. / Verze 2.2 (z 2/2005) Sazba k dispozici na www.pravoslavi.cz/download/narozeni.pdf